

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ทำให้เกิดผลกระทบทั่วโลก แม้จะมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาคอบกู้วิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจได้สำเร็จ ส่งผลกระทบไปสู่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งจะต้องรับดำเนินการอย่างเร่งด่วน และทำความเข้าใจกับประชาชนในการแก้ไขสถานการณ์เบื้องต้น วิธีการเบื้องต้น ได้แก่ การประหยัดค่าใช้จ่ายในระดับครอบครัว ทำให้ยืนหยัดได้อย่างเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการบริหารจัดการทรัพยากรที่เหลืออยู่อย่างจำกัดและมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างพอเพียง ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของวิสัยทัศน์ใหม่ คือ วิถีคิด วิถีปฏิบัติ การทำให้คุณค่าอันเป็นพื้นฐานของการมองโลกตามสภาพความเป็นจริงแบบใหม่ การจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างคน ทรัพยากร รวมเป็น ๓ ปัจจัยหลัก อันก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการแนวใหม่ เพื่อให้เกิดแรงผลักดันในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้ กระบวนดังกล่าวจะต้องขยายออกเป็นเครือข่าย และจะต้องกระทำให้เกิดความเชื่อมั่นอย่างต่อเนื่อง สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรและผลผลิตในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาและปรับปรุงการจัดการในการผลิต การแปรรูป การตลาดภายในชุมชนและในท้องถิ่น เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและกำหนดความร่วมมือในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้มีคุณภาพ และรวมถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น^{*}

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๙ ถือว่า ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านทุนนิยม ทำให้มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ๆ ทำให้เกิดความสูญเสียทรัพยากรและพลังงานในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก พลังความเข้มแข็งเดิมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันลดลง แต่สำหรับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ มุ่งสู่การพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนมากกว่ามุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักการสายกลาง มีการเสริมสร้างฐานคุณธรรมและจริยธรรม และชุมชนได้ขยายความคิดและกระบวนการพึ่งตนเอง บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนชุมชน โดยสมาชิกในกลุ่มเป็นคนตัดสินใจ ในเรื่องการผลิตและจำหน่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์ตามศักยภาพและทุนที่มีอยู่ของชุมชน ทำให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เป็นไปตามเป้าหมาย ทำให้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี การนำเอากระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปใช้ในการดำเนินชีวิต จนสามารถนำไปสู่ความพอเพียง ๗ ด้าน คือ ครอบครัวมีความพอเพียง จิตใจพอเพียง

^{*} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมานุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๓๘.

เอื้ออาทรพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ฐานวัฒนธรรมมีความพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง^๒

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในทางพระพุทธศาสนาจะต้องนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เข้ามาใช้ในการปรับแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวทำให้บุคคลไม่เห็นแก่ตัว โดยมองถึงการให้ความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ต้องการให้คนแต่ละบุคคลมีความเมตตากรุณาต่อกันไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น แม้กระทั่งการตักเตือนให้บุคคลมีความเกรงกลัวต่อบาปกรรม ประพฤติตนให้ถูกต้องตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาจิตใจสำนึกทางสังคม พระพุทธองค์ทรงแนะนำหนทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อไปบรรเทาความทุกข์อันเกิดจากความพยายามหาเลี้ยงชีพ เพื่อให้ชีวิตของตนดำรงต่อไปอย่างมีความสุข

ดังนั้น เทศบาลตำบลนาเยี่ย ตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมด้วยชาวบ้าน ได้ดำเนินการพัฒนา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคใช้จ่ายอย่างประหยัดภายในชุมชน การพึ่งพาอาศัยกัน จากการเรียนรู้ได้นำไปสู่การปฏิบัติจริงในส่วนของคุณะทำงาน ชาวบ้านและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ความหลากหลายที่เกิดขึ้นจากความคิดและการกระทำ ในสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้และทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมของสังคม ได้นำสู่การบูรณาการเพื่อการเชื่อมโยงวิถีคิดการทำงานร่วมกัน สร้างการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ๒ ระดับ ได้แก่

๑. ระดับเครือข่ายตำบล คือ ศูนย์กลางชุมชนระดับตำบล มีหน้าที่ในการบริหารนโยบาย กำหนดทิศทางการทำงานร่วมกัน โดยมีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์กลางร่วมกัน

๒. ระดับกิจกรรม คือ กลุ่มกิจกรรมที่ได้ดำเนินการกิจกรรมที่รับผิดชอบเฉพาะในกลุ่มตนเอง ผู้แทนของกลุ่มดำเนินการต่างๆ จะส่งผู้แทนของกลุ่มขึ้นเป็นคณะกรรมการการบริหารศูนย์กลางชุมชน เพื่อการร่วมกำหนดนโยบาย ทิศทาง และการทำกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย รวมทั้งกำหนดระเบียบของศูนย์กลางชุมชน

ผู้วิจัย จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ รูปแบบ และหลักการไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี การนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการบริหารจัดการชุมชนอื่นๆ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมหรือนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

^๒ จุง ดิบประโดน, การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์จาก ตำรา หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี โดยที่หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ มีอยู่ ๔ ข้อ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น
๒. อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา
๓. กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี
๔. สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

๑.๓.๒ ด้านพื้นที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน ๖,๖๙๐ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan^๓ ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๒ คน จาก ๑๒ ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย^๔

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ประชาชนมีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

^๓ ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร : บิสิเนสสอร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า๔๙.

^๔ เรืองเดียวกัน, หน้า ๕๐.

๑.๔.๒ ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน พฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่างไ

๑.๔.๓ การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษา หมายถึง การศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกทุกสิ่งเร้าเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง หลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ในปัจจุบัน ให้เห็นผลทันตา ในชาตินี้ มีสี่ประการคือ อุภูลานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และ สมชีวิตา

อุภูลานสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร ในการประกอบอาชีพ

อารักขสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ได้มาให้อยู่คงทน ไม่ใช้จ่ายมากจนเกินตัว

กัลยาณมิตตตา หมายถึง ความเป็นผู้มีมิตรดี เพื่อนดี รู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี

สมชีวิตา หมายถึง ความเป็นอยู่เหมาะสม การเลี้ยงชีพพอดีพอเหมาะ รู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติ กินอยู่พอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ฝืดเคืองเกินไป

การบริหาร หมายถึง การบริหารเศรษฐกิจชุมชนของเทศบาลตำบลนาเยี่ย ตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี และการกระจายในกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาศัยการผลิต การบริโภคและการกระจายในกลุ่มบุคคลที่อยู่ในบริเวณชุมชนเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

ชุมชน (Community) หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย ตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๒ ชุมชน

เทศบาลตำบลนาเยี่ย หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ในเขตอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยเขตเทศบาลมีทั้งหมด ๕ หมู่บ้าน ๑๒ ชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗.๒ ได้ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗.๓ ได้ทำให้ทราบถึงแนวทางในการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี